

ḤUDŪD AL-ĀLAM

**A VILÁG HATÁRAI
KELETTŐL NYUGATIG**

Egy muszlim földrajzi mű a 10. század végéről

ELTE HTK Magyar Őstörténeti Témacsoport
Források és tanulmányok 10.

Sorozatszerkesztő:
Sudár Balázs

BUDAPEST 2026

ELTE HTK Magyar Óstörténeti Témacsoport
Források és tanulmányok 10.

ḤUDŪD AL-ĀLAM

A VILÁG HATÁRAI KELETTŐL NYUGATIG

Egy muszlim földrajzi mű a 10. század végéről

Fordította és jegyzetekkel ellátta
Sárközy Miklós

A kísérőtanulmányokat írta
Sárközy Miklós és Sudár Balázs

ELTE | HUMÁN TUDOMÁNYOK
KUTATÓKÖZPONTJA

ELTE HUMÁN TUDOMÁNYOK KUTATÓKÖZPONTJA
BUDAPEST 2026

A kötet az Árpád-ház Program „IV.1. Keleti örökség – Keleti kapcsolatok.
Írott források és kiadványok” c. pályázatának támogatásával készült.

© ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja, 2026
© Sárközy Miklós, Sudár Balázs, 2026

ISBN 978-963-416-523-1
ISSN 2732-1657

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió-
és televízióadás, valamint a fordítás jogát, az egyes fejezeteket illetően is.

Kiadja a ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja
Felelős kiadó: Balogh Balázs főigazgató
Nyomdai előkészítés: ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja
Történettudományi Kutatóintézet Tudományos Információs Osztály
Vezető: Kovács Éva
Olvasószerkesztő: Ördög Virág
Tördelés: Hudecz Andrea
Térképek: Nagy Béla, Sudár Balázs
Nyomdai munka: Prime Rate Zrt.
Felelős vezető: Dr. Tomcsányi Péter

Tartalom

<i>Hudūd al-‘ālam</i> (fordítás)	9
1. A könyv megnyitása	9
2. Beszéd a Föld fekvéséről (<i>nihād</i>), annak lakott és lakatlan területeiről	11
3. Beszéd a tengerek és a tengeröblök fekvéséről	13
4. Beszéd a szigetekről	22
5. Beszéd a hegyekről és a bennük levő bányákról	28
6. Beszéd a folyókról	38
7. Beszéd a sivatagokról és a homokokról	51
8. Beszéd a tartományokról	55
9. Beszéd Kína tartományának különlegességéről	57
10. Beszéd Hindüstān tartományáról és városairól	61
11. Beszéd Tibet tartományáról és városairól	70
12. Beszéd Tuġuzuġuz tartományáról és városairól	72
13. Beszéd Yaġmā tartományáról és városairól	75
14. Beszéd Ĥirĥiz tartományáról	75
15. Beszéd Ĥalluĥ tartományáról és városairól	77
16. Beszéd Ćgil tartományáról	79
17. Beszéd Tuĥs tartományáról és városairól	80
18. Beszéd Kīmāk tartományáról és városairól	81
19. Beszéd Ğüz tartományáról	82
20. Beszéd a Türk-Bijanāk (<i>Bijanāk-i turk</i>) tartományról	82
21. Beszéd Ĥifĉāq tartományáról	83
22. Beszéd Majġarī tartományáról	83
23. Beszéd Ĥurāsān tartományáról és városairól	84
24. Beszéd Ĥurāsān határvidékeinek tartományáról (<i>nāĥiyat-i ĥudūd-i Ĥurāsān</i>) és városairól	97
25. Beszéd a Folyóntúl (<i>Māwarā’ al-nahr</i>) tartományáról és városairól	101
26. Beszéd a Folyóntúl határvidékeinek (<i>ĥudūd</i>) tartományáról és városairól	112
27. Beszéd Sind tartományáról és városairól	117
28. Beszéd Kirmān tartományáról és városairól	119
29. Beszéd Pārs tartományáról és városairól	123
30. Beszéd Ĥuzistān tartományáról és városairól	129
31. Beszéd Jibāl tartományáról és városairól	132
32. Beszéd Daylamān tartományáról és városairól	135
33. Beszéd Irak (<i>‘Irāq</i>) tartományáról és városairól	141
34. Beszéd Jazīra tartományáról és városairól	146
35. Beszéd Ādārbādagān tartományáról és Örményország és Arrān tartományokról és városairól	148

[36. Örményország és Arrān]	150
37. Beszéd az arab tartományról és városairól	155
38. Beszéd Szíria (<i>Šām</i>) tartományáról és városairól	159
39. Beszéd Egyiptom (<i>Miṣr</i>) tartományáról és városairól	163
40. Beszéd a Nyugat (<i>Majrib</i>) tartományáról és városairól	165
41. Beszéd Andalūs tartományáról és városairól	168
42. Beszéd Rūm tartományáról és kerületeiről és városairól	169
43. Beszéd Šaqlāb tartományáról	173
44. Beszéd Rūs tartományáról és városairól	175
45. Beszéd Belső-Bulgār tartományáról	176
46. Beszéd Mirwāt tartományáról	177
47. Beszéd Kazár-Bijanāk tartományáról	177
48. Beszéd Alánia (<i>Alān</i>) tartományáról és városairól	178
49. Beszéd Sarīr tartományáról és városairól	179
50. Beszéd a kazárok tartományáról	180
51. Beszéd Burtās tartományáról	181
52. Beszéd Barāqās tartományáról	182
53. Beszéd W.n.nd.r tartományáról	183
54. Beszéd a déli tartományok lakosságáról	184
55. Beszéd Zangīstān tartományáról és városairól	184
56. Beszéd Zābaj tartományáról és városairól	185
57. Beszéd Abesszínia (<i>Ḥabaša</i>) tartományáról és városairól	186
58. Beszéd Būja tartományáról	186
59. Beszéd Núbia (<i>Nūba</i>) tartományáról	187
60. Beszéd Sūdān tartományáról és városairól	187
61. Beszéd a könyv lezárásáról	189
A világ határai és ami azokon túl van. A <i>Ḥudūd al-‘ālam</i> helye a muszlim földrajztudományban (SM)	191
A <i>Ḥudūd al-‘ālam</i> nyelvezete és stílusa	192
A <i>Ḥudūd al-‘ālam</i> kéziratának felfedezése és kutatástörténete	194
A <i>Ḥudūd al-‘ālam</i> kézírata	202
A <i>Ḥudūd al-‘ālam</i> helye a klasszikus perzsa próza és az újperzsa nyelv fejlődésében	204
A <i>Ḥudūd al-‘ālam</i> tartalmi érdekességei, forrásai és az arab földrajzi irodalom	209
A <i>Ḥudūd al-‘ālam</i> előzményei. A klasszikus arab földrajzi irodalom rövid története	212
A <i>Ḥudūd al-‘ālam</i> jelentősége	221

Hunok, baktriaiak, türkök, kínaiak, arabok – vázlat Gūzgān történetéről a 4–10. században (SM)	231
Gūzgān, a dió földje és a Farīgūnidák (SM)	235
A tágabb földrajzi kontextus: a <i>Ḥudūd al-ʿālam</i> és az abbászida Ḥurāsān (SM)	239
Ḥurāsān földrajza	239
Ḥurāsān diadala – a gazdasági, társadalmi kontextus	244
Ḥurāsān prosperitásának egyéb tényezői	247
A <i>Ḥudūd al-ʿālam</i> elveszett térképe (SB)	253
A határleírások jellege	255
A muszlim térképeken ritkán vagy nem szereplő országok elhelyezkedése	262
Az országok rekonstruált hálózata és a kortárs térképek	266
Kísérlet a <i>Ḥudūd al-ʿālam</i> térképének újrarajzolására	271
Majgārī a muszlim térképeken (SB)	277
Bibliográfia	285